

Αναλυτικότερες πληροφορίες από τις κριτικές των παραστάσεων

- 1 Η παραστασιογραφία συνοδεύεται με το εξής σχόλιο: «Η παραστασιογραφία του Πλούτου συντάχθηκε σύμφωνα με τα στοιχεία του Θεατρικού Μουσείου, καθώς και την αντίστοιχη παραστασιογραφία που επιμελήθηκε η Ευαγγελία Ανδριτσάνου και περιλαμβάνεται στην έκδοση του Πλούτου σε μετάφραση Κώστα Τοπούζη από τις εκδόσεις Επικαιρότητα, Αθήνα, 1994. Δεν συμπεριλήφθηκαν οι ερασιτεχνικές παραστάσεις, με εξαίρεση αυτήν του Κάρλου Κουν στο Κολέγιο Αθών το 1936, εξαιτίας της ιστορικής της σημασίας». Πρόγραμμα Παράστασης, Πλούτος, ΚΘΒΕ, 2000, Ψηφιοποιημένο Αρχείο ΚΘΒΕ.
- 2 Στη διδακτορική διατριβή της Μαρίας Μαυρογένη, στο κεφάλαιο «Η κραυγαλέα απουσία του Αριστοφάνη από το δραματολόγιο του Εθνικού Θεάτρου στα είκοσι πρώτα χρόνια της λειτουργίας του», αναλύεται διεξοδικά η επίφωλαξη με την οποία αντιμετωπίστηκαν τα αριστοφανικά έργα από την πρώτη κρατική σκηνή της χώρας, Μαρία Μαυρογένη, Ο Αριστοφάνης στη Νέα Ελληνική Σκηνή, διδ. διατριβή, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Τμήμα Φιλολογίας, 2006, σ. 156-160.
- 3 Για την παράσταση του 1985 ο Παγκουρέλης αναφέρει: «Παρά τις αδυναμίες του [...] ο Πλούτος είναι αγαπητός στους σημερινούς σκηνοθέτες, καθώς κεντρίζει τις 'κοινωνικές' τους ανησυχίες. Χρειάζεται, όμως, τη δική του εμπνευση και πληθωρική για να επιζήσει και να λάμψει, όχι πια σαν αριστοφανικό κείμενο μα σαν σκηνοθετική έκρηξη». Βάιος Παγκουρέλης, «Πλούτος» φτώχως... Στην "εικαστική" παράσταση του Ρονκόνη με το Εθνικό Θέατρο στην Επίδαυρο», Ελεύθερος Τύπος, 19 Αυγούστου 1985. Ο Λιγνάδης σχολιάσε για την ίδια παράσταση: «Εκείνο που δεν παραδέχομαι ως κατάλληλο για ελληνική κωμωδία, είναι το ύφος της φόρμας του. [Ο σκηνοθέτης] προτίμησε τη βουκολική γραφικότητα αντί της γελιογραφίας, προτίμησε την κλειστή μελαγχολική κομέντια αντί του κωμωστικού γλεντιού, προτίμησε τον συγκαταμένο ειδικολογικό τόνο αντί της εκρηκτικής εξωτερικότητας». Τάσος Λιγνάδης, «Ο 'Πλούτος' του Ρονκόνη. Ένας εξευγενισμένος Αριστοφάνης από το Εθνικό Θέατρο στην Επίδαυρο», περ. Ένα, 29 Αυγούστου 1985.
- 4 «Η μακρά θητεία στην επιθεώρηση, στη μοντέρνα κωμωδία, στο βουλεβάρτο κ.λπ. δεν δίνει -προφανώς και παρ' έλλιπα- απαραίτητα όπλα. Βοηθούσης και κάποιας υπερβολικής αυτοπεποίθησης, μπορεί να φέρει εις πέρας το τραγελαφικό κατασκευάσμα που παρακολουθήσαμε [...] στην τολμηρή αλλά ωραία μετάφραση του κ. Γεωργουσόπουλου». Ροζίτα Σώκου, «Ο Αρμένης έκλεψε την παράσταση... Απογοητεύσαν ο Κιμούλης και η σκηνοθεσία του Φασούλη», Απογευματινή, 22 Αυγούστου 1994.
- 5 Δηώ Καγγελάρη, «Πλούσιοι επώχλευσαν και επείνασαν...», περ. Αντί, 2 Σεπτεμβρίου 1994.
- 6 Την ερμηνεία του Αρμένη σχολιάζει και η Ματίνα Καλτάκη, η οποία αναφέρεται στον «πλούτο του κωμικού του ταλέντου, τη μοναδική του αμεσότητα, τη χαρακτηριστική της λαϊκής ανεμελιάς». Ματίνα Καλτάκη, «Φτωχός ο 'Πλούτος' του Φασούλη», Επενδυτής, 28 Αυγούστου 1994.
- 7 «Η θεατρική διασκευή διέπεται γενικότερα από σημαντική αδυναμία σύνδεσης με τη σημερινή κατάσταση. Όποτε επιχειρεί αυτήν τη σύνδεση, το αποτέλεσμα είναι είτε γενικόλογο είτε ατυχές. Αν ο Αριστοφάνης αποφεύγει τον διδακτισμό, ο σκηνοθέτης και διασκευαστής του κειμένου επιμένει πως τα πράγματα ήταν καλύτερα τον παλιό καλό καιρό, όταν οι άνθρωποι ίδρωναν για το ψωμί τους και δεν ζούσαν πολυτελώς με «δανεικά», που τ' αγοράζαν παρασυρμένοι από ψευτές πολιτικές. Τέτοια εύκολα συμπεράσματα συρρικνώνουν την πολυπλοκότητα του κειμένου, αυτή που εκπληγίζει από τον αγώνα Χρεμύλου και Πενίας: το κείμενο αρνείται να συνταχθεί με τη μία ή την άλλη πλευρά, ακριβώς επειδή και οι δύο έχουν ισχυρότατα επιχειρήματα. Πέραν τούτης της σχηματικής, απλουστευτικής και ετεροχρονισμένης –ως προς τον σατιρικό στόχο της– αφήγησης, η παράσταση εκδηλώνει κάθε καλή πρόθεση να μας κερδίσει σε θεατρικό και κωμικό επίπεδο». Λουίζα Αρκουμανέα, «Πλούτος' του Αριστοφάνη: Προβλήματα ρυθμού και απουσία αιχμής», LIFO, 20 Ιουλίου 2018.
- 8 «Ο Αριστοφάνης περνά τον χρήσιμο για τους πολίτες προβληματισμό στη σκηνή με την Πενία, αλλά με τα επεισόδια διασεκδάζει το κοινό, αποκαλύπτοντας έξυπνα την συνθετότητα των ανθρώπινων, και πώς μία «ισότητα πλούτου» θα ήταν εκ των πραγμάτων άνοση. Εννοείται πως προτιμώ το έργο του Αριστοφάνη από το έργο του Μιλβόγεβιτς. Και έχω την απαίτηση να καθίσταται εκ των προτέρων σαφές ότι δεν πρόκειται για την αριστοφανική κωμωδία αλλά για έργο νέας κοπής». Ματίνα Καλτάκη, «Πλούτος' του Αριστοφάνη από το Εθνικό Θέατρο στην Επίδαυρο», μοιρολόι, 19 Ιουλίου 2018.
- 9 Για τον σκηνοθέτη, στόχος του Αριστοφάνη είναι η διαπαιδαγώγηση και τα έργα του αποτελούν «μοναδικό τεκμήριο του βίου και της ιδιοσυγκρασίας του αρχαίου μας Λαού». Πρόγραμμα Παράστασης, Πλούτος, ΚΘΒΕ, 1969, Ψηφιοποιημένο Αρχείο ΚΘΒΕ. Η μετάφραση του Χαρισάση δέχθηκε θετική κριτική καθώς ήταν «τολμηρά ελεύθερη» και δεν δίστασε να συνδυάσει «πεζό λόγο με ελαφρό στίχο». Μια μεταφορά σε μια γλώσσα «σπαρταριστά σημερινή και συνάμα θεατρικότητα». «Κριτική Θέατρον 'Πλούτος' του Αριστοφάνη», Επίκαιρα, 15 Αυγούστου 1969.
- 10 Νίκος Μπακόλας, «Αριστοφάνη 'Πλούτος'», Δράσις, 11 Αυγούστου 1969.
- 11 Πρόγραμμα Παράστασης, Πλούτος, ΚΘΒΕ, 1981, Ψηφιοποιημένο Αρχείο ΚΘΒΕ.
- 12 Σπύρος Παγιατάκης, «Γέφυρα από το τότε στο τώρα», Η Καθημερινή, 13 Αυγούστου 2000.
- 13 Σάββας Πατσολίδης, «Ο προβληματικός 'Πλούτος'», Αγγελιοφόρος της Κυριακής, 16 Ιουλίου 2000.
- 14 Πρόγραμμα Παράστασης, Πλούτος, ΚΘΒΕ, 2000, Ψηφιοποιημένο Αρχείο ΚΘΒΕ.
- 15 Για την παράσταση αυτή ο Γεωργουσόπουλος έγραψε ότι ο σκηνοθέτης «έστησε μια ευφρόσυνη παράσταση πάνω στα χνάρια των ερμηνευτικών μοτίβων της παράδοσης του Κουν και του Κουγιουμτζή». Κώστας Γεωργουσόπουλος, «Ουτοπία αναίρεση», Τα Νέα, 27 Σεπτεμβρίου 2010. Ο Παγιατάκης ανέφερε μεταξύ άλλων «το ιδεολόγημα της σημερινής παράστασης ανέτρεψε σχετικά αυτό του έργου, προτείνοντας μια κάπως 'διδασκτική λύση'. Λύση η οποία συνίσταται στην εργατικότητα και στην τιμιότητα, σηκώνοντας μοιρολατρικά (;) τα χέρια μπροστά στην Πενία». Σπύρος Παγιατάκης, «Περί αναδιανομής του πλούτου», Η Καθημερινή, 26 Σεπτεμβρίου 2010.
- 16 Μαυρογένη, Ο Αριστοφάνης στη Νέα Ελληνική Σκηνή, σ. 251-253.
- 17 Στο ίδιο, σ. 293.
- 18 Την εμπροκτικότητα και την εκλαΐκευση του έργου του Αριστοφάνη σχολιάζει στη διατριβή της η Μαυρογένη. Στο ίδιο, σ. 365-367.
- 19 Ο Πολεναάκης κριτικάρει έντονα την ιδεολογία της παράστασης: «Ο Πλούτος δεν είναι κατά κανένα τρόπο συνηγορία υπέρ της λιτότητας, όπως δεν είναι υπέρ του ανεξέλεγκτου πλουτισμού. Προσθέτοντας μαζί τα φάγαμα», όπως υπαινίσσεται ο διασκευαστής στην πρόσθετη παράβαση. Δεν έχει καν παράβαση, ούτε πως μιλά για 'κέντυμο πένια'. Πού τη βρήκε; Δεν υπάρχει αντιαριστοφανικότερη σύλληψη από αυτήν. [...] Πώς λοιπόν, τον στριμχνεις [τον Αριστοφάνη], τον βιάζεις και τον φέρνεις στα δικά σου ιδεολογικά μέτρα και σταθμά, να συνηγορεί υπέρ λιτότητας και Μνημονίων; Μας κάνεις κήρυγμα;». Λέανδρος Πολεναάκης, «Μνημονιακή... συνηγορία ο κατά Σαβδόπουλου 'Πλούτος'», Η Αυγή, 16 Ιουλίου 2013.